

VÝPLNĚ OKENNÍCH A DVEŘNÍCH OTVORŮ V KAPUCÍNSKÉM KOSTELE PANNY MARIE ANDĚLSKÉ NA HRADČANECH

VERONIKA KOBEROVÁ – LADISLAV BARTOŠ

Materiál si klade za cíl upozornit na významné barokní výplňové prvky dveřní i okenní, které se v kostele Panny Marie Andělské nacházejí. Jedná se o jednu z mála staveb na území Prahy, kde jsou tyto historické okenní i dveřní výplně dochovány v takovém rozsahu. Autoři do tohoto příspěvku zahrnuli ty výplňové prvky kostela, které byly alespoň částečně přístupné pro dokumentaci. V další části se autoři zamýšlejí nad možnostmi datace předmětných výplňových prvků, které pocházejí z jednotlivých barokních etap výstavby kostela a jeho oprav po válečných škodách. Ukazuje se však, že pro bezpečnou dataci většiny prvků stále nemáme dostatek informací.

GLASS WINDOW AND DOOR PANES IN THE CAPUCHIN CHURCH OF SAINT MARY OF THE ANGELS AT HRADČANY

This material study draws attention to significant Baroque window and door panes in the church of Saint Mary of the Angels, one of the few in which these historic fittings are preserved to a great extent. The authors could include only panes at least partially accessible for documentation. The dating possibilities are discussed of the panes, which originated in various Baroque phases of the church construction with post war repairs. Apparently the precise dating of most of the items is not possible due to the lack of information.

Klíčová slova — Praha – Hradčany – kostel Panny Marie Andělské – baroko – okna – dveře – oratoř – sakristie – kapucíni – klášterní kostel – kování

Key words — Prague – Hradčany – church of Saint Mary of the Angels – Baroque – windows – doors – oratory – sacristy – Capuchins – priory church – metal fitting

Výplňové okenní a dveřní prvky patří k základním prvkům slohového výrazu jednotlivých architektonických stylů (SCHUBERT 2005, 21; 2014, 5). V minulých letech byly ve Staleté Praze publikovány články zabývající se hodnotnými okny a dveřmi vybraných pražských kostelů či klášterů z období baroka (BARTOŠOVÁ/HAVLÍKOVÁ/CHALOUPKA 2012; HAVLÍKOVÁ/BARTOŠOVÁ 2013; BARTOŠOVÁ/HAVLÍKOVÁ 2014; KOBEROVÁ/BARTOŠ 2015; BARTOŠ/KOBEROVÁ 2016). Podle výsledků těchto materiálů je zřejmé, že jeden z nejhodnotnějších a nejucelenějších souborů se nachází v hradčanském kostele Panny Marie Andělské na Loretánském náměstí. Proto se článek v letošním roce věnuje pouze tomuto klášternímu kostelu a dává do souvislostí dosavadní poznatky bádání s dalšími novými hodnotnými nálezy. Předmětem výzkumu jsou barokní okna a dveře nacházející se v lodi, přilehlých kaplích Panny Marie a sv. Kříže či presbytáři, dále v sakristii, zpovědní chodbě, oratořích v patře při západní straně lodi kostela a oratoři nad kaplí sv. Kříže.

Takto rozsáhlý soubor je dnes již ojedinělou záležitostí, a to i v sakrálním prostředí, kde je těchto výplňových prvků vzhledem k přirozeným okolnostem zachováno nejvíce. Na stavbách profánního charakteru byly nároky na výplňové prvky zcela jiné a především v posledních dvou stoletích došlo k jejich obnově či masivní výměně za nejrůznější novodobé.

Historie kostela s ohledem na jednotlivé barokní fáze výstavby

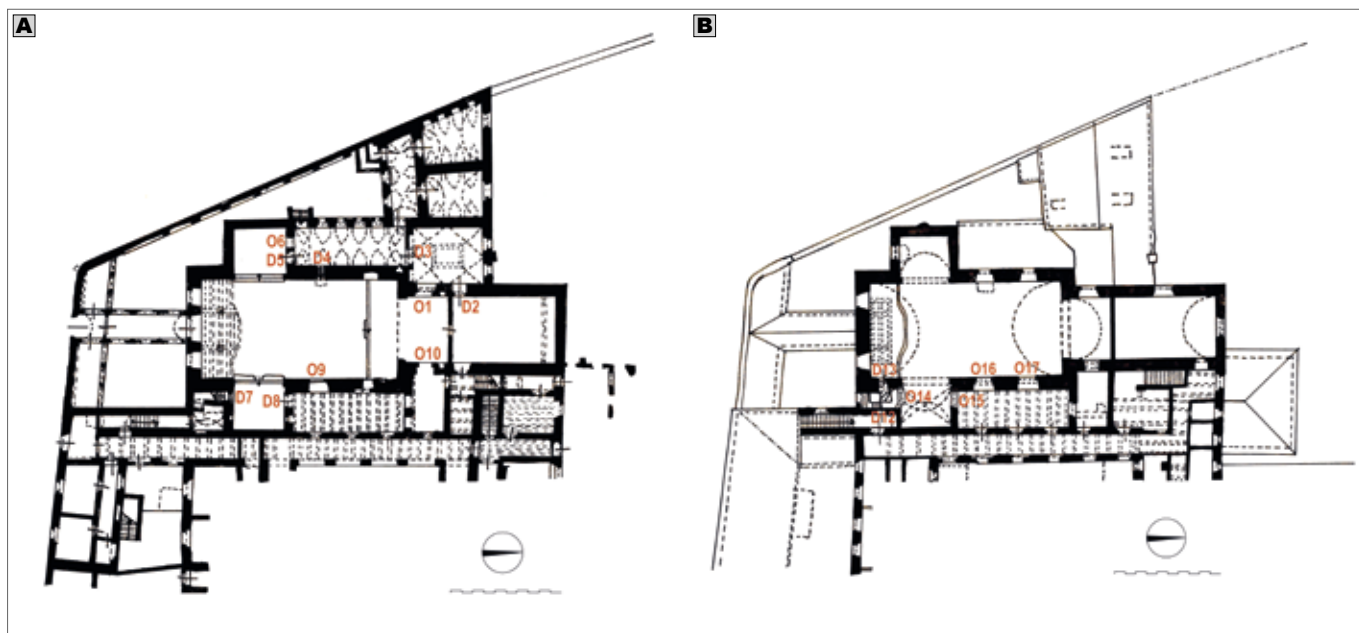
Kapucínský klášter uzavírá severní část Loretánského náměstí na Hradčanech. Ze západní strany areál ohraničuje Černínská ulice, od severu jižní fronta domů ulice Nového Světa, východní hranici areálu pak tvoří Kapucínská ulice. Samotná stavba neorientovaného kostela Panny Marie Andělské je situována do jihozápadní části areálu při Černínské ulici.

Kapucíni byli povoláni do Prahy arcibiskupem Zbyňkem Berkou z Dubé a první bratři přišli do Čech ještě v říjnu roku 1599 (KAŠIČKA ET AL. 1975, 3). Arcibiskup měl nejprve v plánu řád umístit do některého z opuštěných klášterů, ale kapucíni na návrhy reagovali negativně s odůvodněním, že dispozice neodpovídají řádovým předpisům, a proto je nutné postavit klášter nový (KAŠIČKA ET AL. 1975, 3). Konvent spolu s kostelem byl na Hradčanech stavěn od roku 1600. Kostel byl postaven již v roce 1602 a posvěcen 16. června (VLČEK 1999, 125). Jedná se o jednoduchou stavbu s pravoúhlým presbytářem, na západní straně byla již v první fázi výstavby situována téměř čtvercová sakristie, na západní straně blíže vstupu je pak také téměř čtvercová kaple Panny Marie, ve které byla původně umístěna socha Panny Marie, dar Jana Barvitia z Fernemontu (KAŠIČKA ET AL. 1975, 3). V roce 1663 došlo k rozhodnutí o rozšíření kláštera a i kostel se dočkal obohacení o další kapli sv. Kříže, která se nachází naproti kapli Panny Marie a má totožný půdorys. Měla být také postavena oratoř pro panovníka na východní straně (VLČEK 1999, 125). Ani u této přestavby

nejsme dnes schopni přesně definovat autora, neboť v té době se při konventu objevuje dokonce trojice řádových stavitelů – P. Caesarius Monacensis (Mnichovský nebo Mnichovohradišský) a P. Elzearius Silesiacus (Slezský) spolu s bratrem Vítem Argentoratensisem (Štrasburským; VLČEK 1999, 125). Kostel byl také bezpochyby i nově vybavován. Malá oratoř, situovaná v kapli sv. Kříže, byla zřízena v roce 1720 Margaretou z Valdštejna, rozenou Černínovou z Chudenic (KAŠIČKA ET AL. 1975, 5), a je také nazývána Rudolfova galerie. V roce 1735 byla opravena všechna okna (KAŠIČKA ET AL. 1975, 5). Klášter spolu s kostelem byl však brzy poškozen dělostřelbou francouzského vojska v letech 1741–1742 (poškozena střecha kostela, okna chóru a zdi na západní straně a průčelí) a posléze dělostřelbou pruskou v roce 1757 (KAŠIČKA ET AL. 1975, 4). V západní fasádě kostela jsou dnes zazděny dělostřelecké koule. Už v roce 1742 byly provedeny nejnútnejší opravy formou zasklení rozbitých oken a zazdění děr ve zdi kostela, další opravy se uskutečnily v roce 1743, v roce 1755 byla opravena kaple Panny Marie (KAŠIČKA ET AL. 1975, 5). Obdobné poškození utrpěl kostel i při pruském obléhání. V roce 1769 byla podlaha kostela opatřena novou kamennou dlažbou a byla vestavěna kruchta nad vchod, při těchto pracích došlo k rozšíření oken v průčelí a další dvě byla přidána v přízemí (VLČEK 1999, 126). Klášter byl ušetřen josefínských reforem a v roce 1794 byl spolu s kostelem dokonce opravován. Další zásadní úpravy byly provedeny v roce 1834, kdy došlo k výměně krovu nad presbyteriem a k jeho novému pokrytí prajzy (VLČEK 1999, 126). Interiér kostela byl renovován v roce 1909, práce byly zadány bratřím Hemlichům, kteří kostel nejen vymalovali, ale opravili i dveře a táfování stěn v sakristii (KAŠIČKA ET AL. 1975, 3a). V roce 1944 byly řeholní budovy zabrány jednotkami SS a klášter fungoval jako věznice. V letech 1946–1947 byly budovy opraveny a začaly sloužit opět kapucínům, kteří však byli krátce nato nuceně vystěhováni a klášter byl řádu navrácen až v roce 1990 po sametové revoluci. Kostel však celou dobu sloužil církevním účelům (VLČEK 1999, 126).

Popis vybraných výplní okenních a dveřních otvorů

V rámci dokumentace hodnotných výplňových prvků pocházejících především z období baroka bylo vybráno devět kusů oken a osm dveří. Čtyři z těchto oken a šest dveří se nacházejí v přízemí kostela, pět dokumentovaných oken a dvojce dveře jsou v patře. Okna jsou značena jako O, dveře jako D, poloha jednotlivých prvků je zřejmá z přiložené plánové dokumentace (obr. 1). Všechny prvky jsou popsány včetně kování, byla provedena jejich fotodokumentace a u hodnotných prvků byl proveden náčrt závěsu kování. Dva z prvků jsou nejen popsány, ale i podrobněji zdokumentovány včetně výkresové dokumentace.

Obr. 1. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Půdorysné schéma s vyznačením dokumentovaných výplní. A – přízemí; B – patro (volně převzato z KAŠIČKA ET AL. 1975, plánová příloha; překreslila V. Koberová, 2017).

Přehled jednotlivých výplní okenních a dveřních otvorů

» OKNO O1

Toto okno bylo již podrobně dokumentováno (KOBEROVÁ/BARTOŠ 2015, 132–135), a proto je zde popis uveden pouze v zestručněné podobě. V roce 2017 byla nově pořízena kvalitní fotodokumentace tohoto okna vizuálně propojujícího sakristii a presbytář kostela (obr. 2A). Stejně řešená okenní výplň je osazena i na protější východní zdi presbytáře, kde vede do chodby spojující kostel s rajským dvorem – toto okno je označeno O10.¹ Záklenky okenních nik jsou segmentové, jejich čela kryta dřevěným dubovým obkladem. Okenní výplň nacházející se v sakristii je pozoruhodná také spojením s klekátkem, tvořeným dvojicí zamykatelných barokních schránek. V nadpraží stojí za pozornost obrazy Panny Marie Pasovské (obr. 2B).² Vzhledem k důležitosti, kterou přikládáme kování výplňových prvků, uvádíme jeho podrobný popis. Rámy křídel ztužují zdobné kované rohovníky, které mají ukončení v podobě stylizovaného špičatého plochého trojlistu. Všechny rohovníky jsou v podstatě stejně tvarované a zdobené, pouze v levém horním rohu pravého křídla je rohovník s dekorem proplétaných pásků, které vytvářejí očka (obr. 2C). Všechny rohovníky, až na tento, jsou cínované. Závěsy a jejich zakončení jsou podobné jako u rohovníků. K zavírání slouží dva kruhově stočené půlobrtlíky zavírající pravé křídlo, k otvírání pak dva jednoduché kroužky s výrazně vystupujícím štítkem.

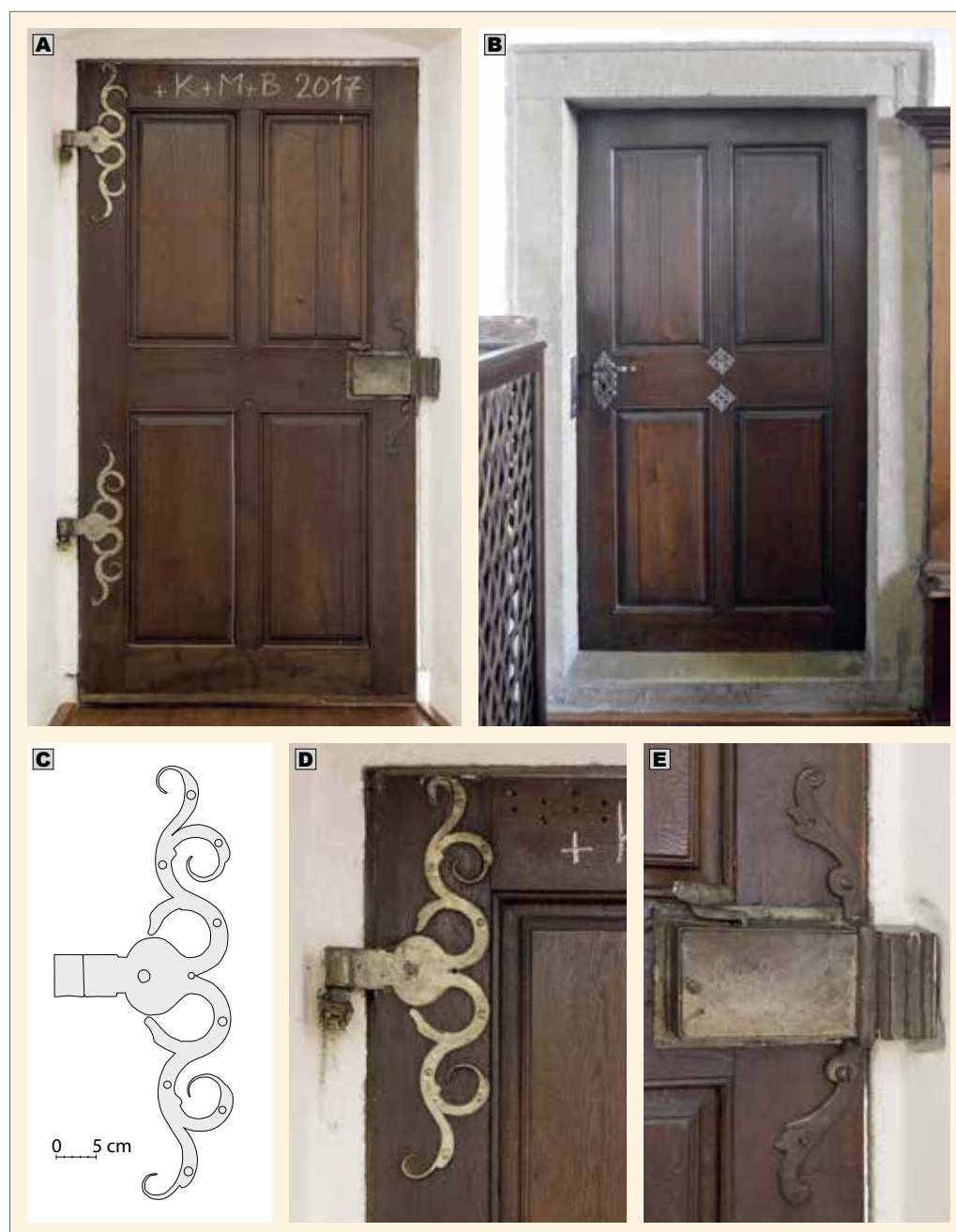
1 Okenní výplň je přístupná pouze z presbytáře kostela.

2 Text nacházející se pod vyobrazením Panny Marie Pasovské byl publikován i s překladem, viz KOBEROVÁ/BARTOŠ 2015, 132–133.

» DVEŘE D2

Jsou osazeny v západní zdi presbytáře a propojují sakristii s oddělenou částí chóru v severní části kostela. Dveře mají kamenné pískovcové ostění, které je ze strany sakristie opatřeno vápenným nátěrem (obr. 3A), záklenek otvoru z této strany je segmentový. Kamenné ostění směrem do chóru bylo zřejmě dodatečně odhaleno a nově pemrlováno (obr. 3B). Ostění je po okraji zvýrazněno 5 cm širokou stezkou. Světla výška otvoru je 200,5 cm, šířka pak 102,7 cm, jednokřídlé dveře se otevírají do sakristie. Dubové dveře mají rámovou konstrukci, výplň tvoří čtyři obdélné kazety. Lišty kazet mají jednoduchou profilaci. Pozoruhodné je pak kování dveří, které je na straně sakristie tvořeno dvěma mohutnými cínovanými rozvilinovými esovitými závěsy na jednoduchých pantech bez zdobení; závěsy nejsou rýhované. Dále je zde poměrně velký výrazně se uplatňující krabicový zámek (obr. 3E), který je přitažen k rámu páskem zakončeným skromnějšími vertikálními rozvilinami. Druhá strana dveří je opatřena dvěma štítky s rostlinným dekorem (zřejmě původně přítuhy) a štítkem zámku zdobeným opět rostlinným motivem a prohnutou klikou. Všechny prvky kování jsou cínované. Původní povrchovou úpravou dveří bylo pouze voskování, na dveřích je však dnes novodobá lazura, kterou byly dveře opatřeny poprvé zřejmě při údržbových pracích v roce 1909.

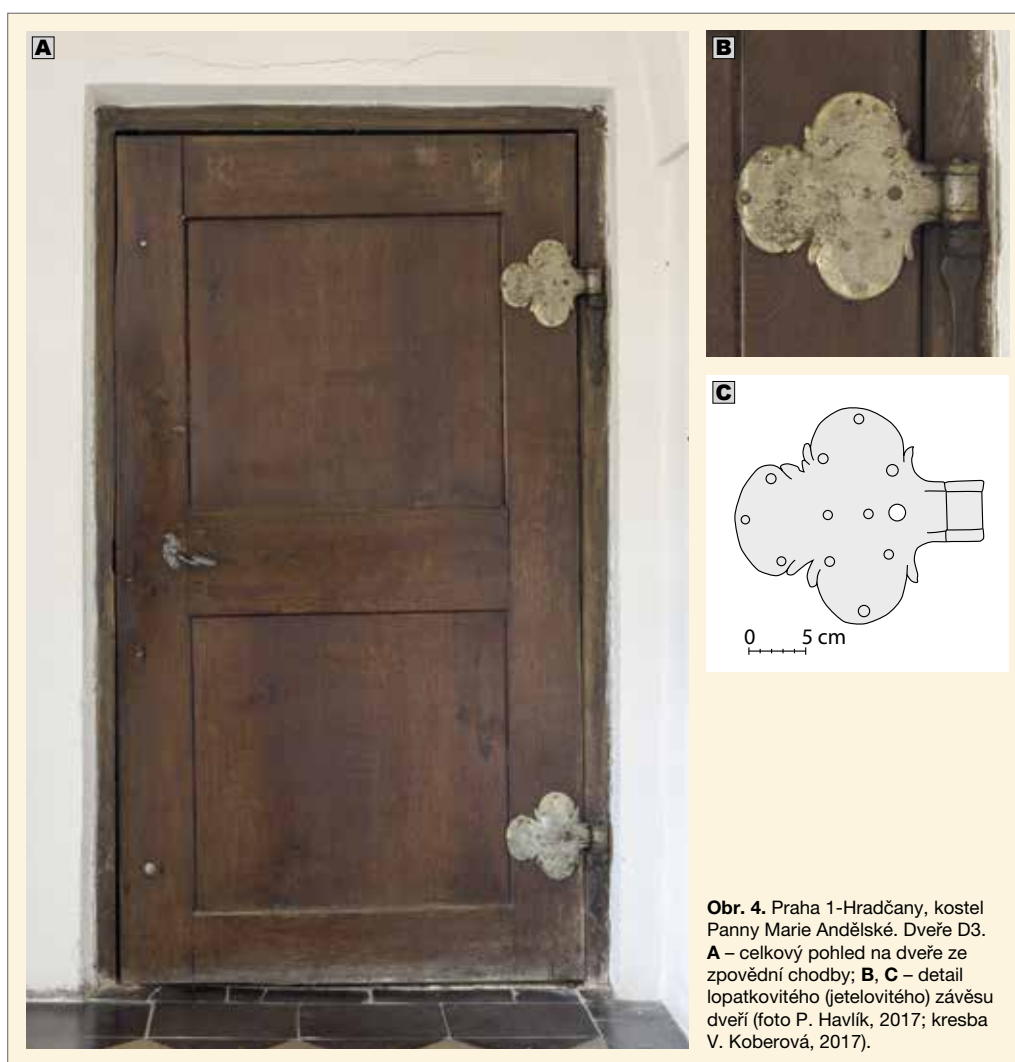

Obr. 3. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Dveře D2. **A** – celkový pohled na dveře ze sakristie (foto P. Havlík, 2017); **B** – celkový pohled na dveře D2 z prostoru odděleného chóru (foto R. Gája, 2017); **C** – kresba rozvilinového závěsu dveří, originál v měřítku 1:1 (kresba V. Koberová, 2017); **D** – detail rozvilinového závěsu; **E** – detail krabicového zámku (foto P. Havlík, 2017).

» DVEŘE D3

Tyto dveře s rámovou konstrukcí spojují sakristii a zpovědní chodbu a jsou osazeny v jižní zdi sakristie. Mají dřevěné ostění, které je opatřeno stejnou povrchovou úpravou jako samotné dveře. Záklenek je směrem do sakristie segmentový. Světla výška otvoru je 197 cm, šířka činí 101 cm, jednokřídlé dubové dveře se otevírají do zpovědní chodby (obr. 4A). Lišty kazet jsou jednoduše profilované, rohy jsou vykrojené do čtvrtkruhu. Jednokřídlé dveře jsou zavěšeny na rozměrných lopatkovitých závěsech velikosti zhruba 20 × 20 cm (obr. 4B, C), jejichž obrys je vykrojen do tvaru trojlistu – tento typ závěsů je v souboru zastoupen pouze v tomto jediném případě. Na straně obrácené do zpovědní chodby je také klika s malým zdobeným štítkem, z druhé rozměrný krabicový zámek, obdobný jako u dveří D2, a přítuha. Štítky i čelo krabicového zámku jsou stylizovány do motivů s vegetabilní symbolikou. Všechny prvky kování jsou cínované. Povrchová úprava dveří byla původně tvořena pouze voskováním, novodobou lazurou byly dveře opatřeny poprvé zřejmě při udržovacích pracích v roce 1909, stejně jako u dveří D2.

» DVEŘE D4

Jedná se o dřevěné dubové dveře (obr. 5A) vedoucí ze zpovědní chodby na kazatelnu umístěnou v lodi kostela; dveře se tak nacházejí v její západní zdi. Spodní hrana dveří je ve výšce 90 cm nad podlahou, světla výška otvoru je 170 cm, šířka pak 75 cm, dveře se otevírají směrem do zpovědní chodby a jsou osazeny v lici zdi. Dveře s vlakové konstrukce jsou osazeny v dřevěné hrubě opracované zárubni, s vlaky jsou na straně dveří směrem ke kazatelně. Směrem do zpovědní chodby jsou osazeny menší rozvilinové závěsy esovitého tvaru bez rýhování (výška závěsu 22,5 cm) a malý zdobený štítek krabicového zámku nacházejícího se na druhé straně dveří. Dveře se otevírají směrem do chodby a k překonání výškového rozdílu k samotné kazatelně slouží

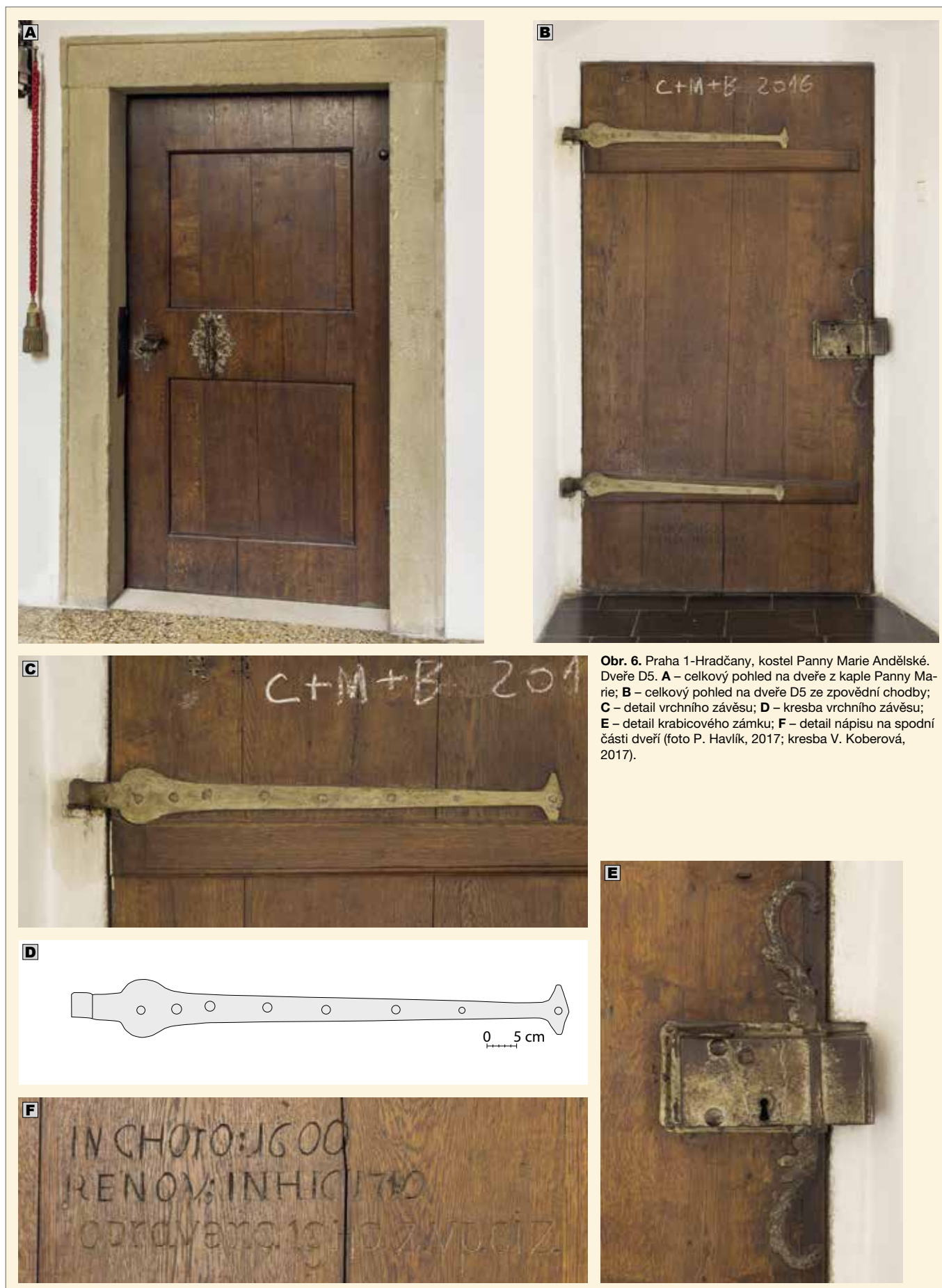

jednoduché přímočaré dřevěné schodiště, které je provedeno jako skládací a v případě otevření dveří se dá vysunout. Povrchová úprava dveří včetně zárubně je provedena totožně s ostatními prvky (voskování, novodobá lazura), kování není cínované, ale je opatřeno černým krycím nátěrem. Rubová strana uzamčených dveří nebyla pro průzkum zpřístupněna.

» DVEŘE D5

Takto jsou označeny dveře vedoucí z kaple Panny Marie do zpovědní chodby (obr. 6A), nachází se tedy v severní zdi kaple. Jsou osazeny v kamenném pískovcovém ostění, které je ze strany zpovědní chodby naličeno vápnem (obr. 6B). Záklenu dveřního otvoru z této strany je segmentový. Kamenné ostění bylo na straně do kaple Panny Marie zřejmě dodatečně odhaleno a je pemrlováno, po straně je zvýrazněno stezkou širokou 5 cm. Světlá výška otvoru je 191 cm, šířka 104 cm, jednokřídlé dveře se otevírají do zpovědní chodby. Dubové dveře mají svlakovou konstrukci, ze strany sakristie se nacházejí dva svlaky, na straně do kaple jsou dvě shodné kazety, jejichž lišty jsou jednoduše profilované. Za pozornost stojí také kování dveří, dlouhé vodorovné cínované závěsy (obr. 6D, E), které nejsou na žádném z dokumentovaných prvků. Krabicový zámek je podobný zámku na dveřích D2 (obr. 6C). Směrem do kaple se pak na dveřích nachází klika s výrazně zdobným štítkem a přitruha s velkým štítkem. Jedná se o nejzdobnější kování z celého souboru, ornamentika v sobě zahrnuje nejen vegetabilní dekor, ale i geometrické prvky. Dveře jsou zvláště pozoruhodné tím, že na spodní části směrem do chodby jsou vyryty informace o době jejich vzniku, umístění a opravách (obr. 6F). Jedná se o následující text: „IN CHORŮ: 1600 / RENOV: IN HIC 1710 / opraveno. 1940.z.vp.ciz.“.

Všechny prvky kování jsou cínované. Povrchovou úpravou dveří bylo původně pouze voskování, na dveřích je však dnes novodobá lazura, kterou byly dveře opatřeny poprvé zřejmě při udržovacích pracích v roce 1909, stejně jako u dalších výplní.

» OKNO O6

Jedná se o dubové okno osazené do severní zdi kaple Panny Marie (obr. 7A, B) a vizuálně tak propojující prostor kaple s přilehlou zpovědní chodbou. Špaleta obdélného okenního otvoru je zděná. Celkový světlý rozměr okna je 135 × 106 cm. Okno je dvoukřídlé, každé křídlo je dále děleno horizontálně dřevěnou příclí na dvě shodné části, které jsou dále členěny jedním vertikálním a dvěma horizontálními olověnými pásky na šest okenních tabulek. Zasklení je osazeno do drážky. V ose horizontálních olověných pásků probíhá další ztužení pomocí železných nosníků, které jsou hřeby upevněny k vlysu křídla. Příčle, stejně jako rám okenních křídel, mají jemně zkosené hrany. Rámy křídel jsou ztuženy zdobnými kovanými rohovníky (obr. 7C) ukončenými stylizovanou palmetkou, která je zvýrazněna jednoduchým rýhováním. Rohovníky nejsou v tomto případě cínované, ale jsou opatřeny černou povrchovou úpravou – toto se týká veškerého kování této okenní výplně. Rohovníkové závěsy jsou poměrně ploché i zúžené a zakončeny stejně jako rohovníky. Zavírání umožňuje jeden výrazně plochý půlobrtlík, který zavírá pravé křídlo. Dále je toto křídlo jištěno kovanou zástrčí ve své horní části. K otvírání pak slouží dva jednoduché kroužky. Klapačka okna je profilovaná do tvaru oblounu. Okno včetně dřevěného rámu je opatřeno v současnosti lazurou, na rámu okna směrem do kaple jsou na několika místech patrné zbytky světle hnědého fládrování. Okno je klapačkou, tedy svou „exteriérovou“ stranou otočeno směrem o kaple, snad kvůli lepší přístupnosti z chodby. Před okno je do špalety směrem do kaple Panny Marie osazena kovaná provlékaná mříž ze čtyř vertikálních a sedmi horizontálních prutů čtvercového profilu 2 × 2 cm.

Obr. 7. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Okno O6. **A** – celkový pohled ze zpovědní chodby; **B** – celkový pohled z kaple Panny Marie; **C** – detail spodních rohovníků (foto P. Havlík, 2017).

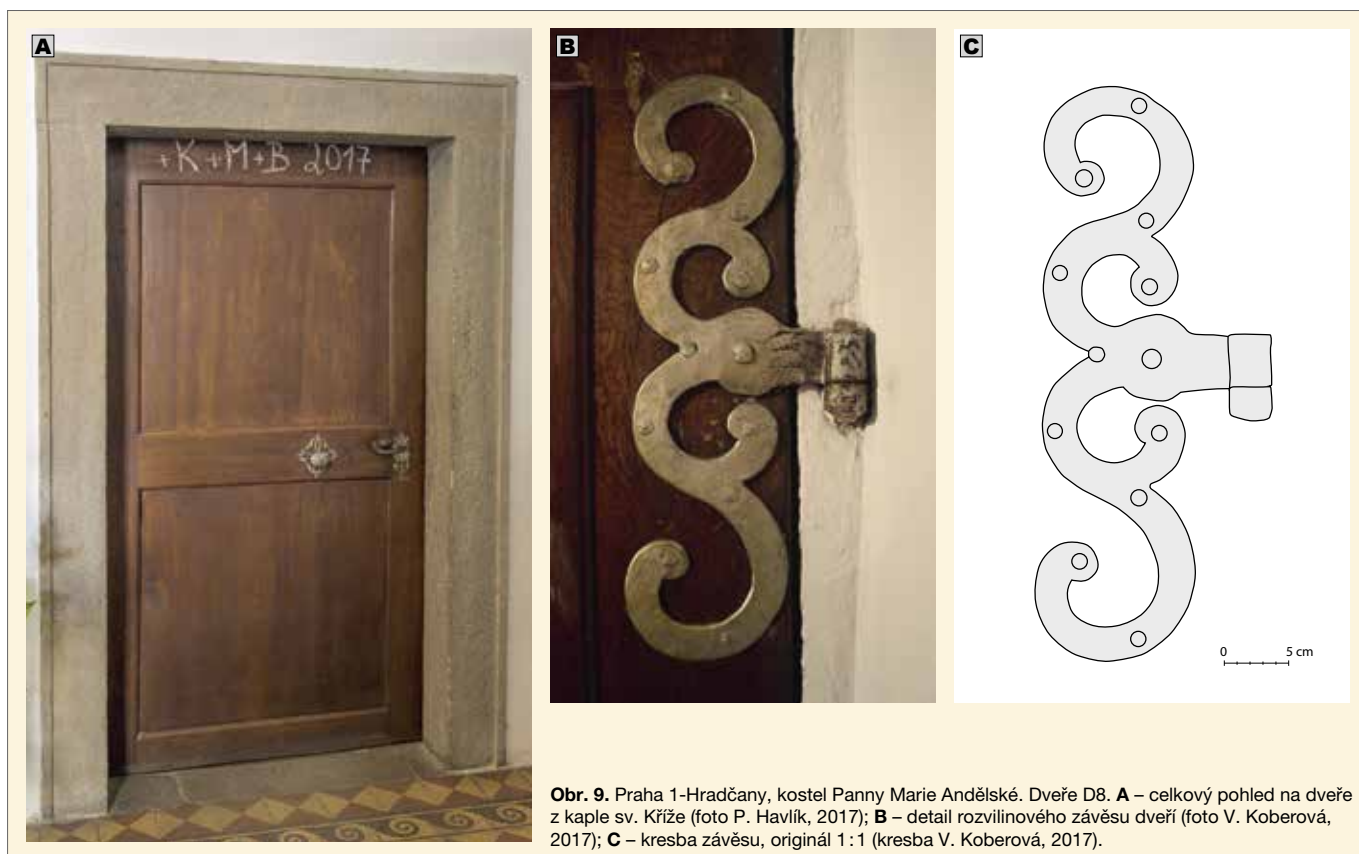
Obr. 8. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Dveře D7. **A** – celkový pohled na dveře ze schodiště; **B** – detail kliky a přituhu se štítky (foto V. Koberová, 2017).

» DVEŘE D7

Jsou osazeny v jižní zdi kaple sv. Kříže a propojují prostor kostela se schodištěm na oratoř v patře nad kaplí (obr. 8A). Dveře mají kamenné pískovcové ostění, které je ze strany schodiště nalíčeno vápnem, záklenek otvoru z této strany je segmentový. Pískovcové ostění směrem do kaple je pemrlováno a má stezku širokou 5 cm. Světlá výška otvoru je 206 cm, šířka 97 cm, jednokřídlé dveře se otevírají směrem do kaple. Dveře mají rámovou konstrukci. Ze strany kaple jsou dubové dveře děleny na dvě shodné kazety s olištováním s jednoduchou profilací, tyto kazety jsou dále zvýrazněny uprostřed obdélnou vystupující kazetkou s vykrojenými rohy; i tyto mají jednoduchou profilaci. Kování tohoto výplňového prvku je ze strany kaple tvořeno dvěma mohutnými původně zřejmě cínovanými rozvilinovými závěsy na jednoduchých hácích, které zvýrazňuje rýhování. Dále je zde velký krabicový zámek s jednoduchým reliéfem s vegetabilním motivem. Na druhé straně je jedna přituha se štítkem a klika se štítkem zámku (obr. 8B). Oba štítky jsou zdobeny reliéfem s rostlinným motivem. Povrchová úprava kování je provedena novodobě kovářskou černí. Dveře byly původně zřejmě pouze voskované, na dveřích je však dnes novodobá lazura.

» DVEŘE D8

Dveřní výplň (obr. 9A) je osazena v severní zdi kaple sv. Kříže a propojuje tento prostor s místností sousedící po pravé straně s lodí kostela, kde je v současnosti sestaven proslulý kapucinský betlém. Dveře mají kamenné pískovcové ostění, které je ze strany místnosti nalíčeno vápnem, záklenek otvoru z této strany je segmentový. Kamenné ostění do kaple je odhaleno a pemrlováno a je zvýrazněno stezkou širokou 5 cm. Světlá výška otvoru je 194 cm, šířka 105 cm, jednokřídlé dveře se otevírají do místnosti s betlémem. Dubové dveře mají rámovou konstrukci, obě dvě strany jsou členěny na dvě shodné kazety. Lišty kazet mají jednoduchou profilaci. Kování dveří je ze strany sakristie tvořeno dvěma mohutnými esovitými cínovanými rozvilinovými závěsy na jednoduchých hácích (obr. 9B, C), závěsy nejsou v tomto případě rýhované. Dále se na dveřích pohledově uplatňuje velký krabicový zámek, který je zvýrazněn vertikální rozvilinou stejného stylu jako závěsy. Klika i přituha na druhé straně dveří mají nevšedně řešené štítky, které mají stylizovaný reliéf s vegetabilní tematikou. Povrchovou úpravou dveří bylo původně zřejmě pouze voskování, na dveřích je dnes však novodobá lazura.

» OKNO O9

Je osazeno do východní zdi lodi kostela (obr. 10) a propojuje její prostor s místností s betlémem. Popis okna je zde uveden pouze ze strany lodi kostela, neboť není z vedlejší místnosti přístupné, je totiž zakryto trvale instalovaným betlémem. Obdélná dubová okenní výplň je osazena v kamenném pískovcovém ostění, které je směrem do lodi zvýrazněno vystouplou stezkou širokou

Obr. 10. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Celkový pohled na okno O9 z lodi kostela (foto P. Havlík, 2017).

cca 5 cm. Světla výška otvoru je 95 cm, šířka 147 cm, okno je dřevěné, dvoukřídlé, s jednoduchou neprofilovanou klapačkou. Každé křídlo je dále děleno horizontálně dřevěnou příčlínou na dvě shodné části, které jsou dále členěny jedním vertikálním a jedním horizontálním olověným páskem na čtyři okenní tabulky. Stávající povrchová úprava je provedena lazurním nátěrem.

» OKNO O10

Popis (obr. 11) je uveden u okna O1, neboť oba prvky jsou řešeny shodně.

Obr. 11. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Celkový pohled na okno O10 z presbytáře (foto P. Havlík, 2017).

Obr. 12. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Okno O11. **A** – celkový pohled ze schodiště; **B** – detail horní části okna (foto P. Havlík, 2017). ▼

» OKNO O11

Jedná se o dvojité okno se zděnou špaletou (obr. 12A). Součástí tohoto popisu je pouze vnitřní barokní okno. Jedná se o dubové původně jednoduché čtyřkřídlé obdélné okno členěné do kříže, jehož levá spodní část je vyzděná, tvar okna není tak tímto řešením typický. Světla výška otvoru je 205 cm, šířka 105 cm. Rám okna je bez profilace. Poutec okna je pevný a zvýrazňuje ho typický oblounový tvar, který je proveden i na klapáčkách křídel. Jedná se o typickou podobu základního členění barokních oken (ŠKABRADA 2004, 7). Horní část okna zakončuje segment. Jemně profilované rámy křídel ztužují zdobné kované rohovníky, které mají ukončení v podobě stylizované palmety. Všechny rohovníky jsou cínovány. Háky rohovníkových závěsů jsou zjednodušené bez zdobného zakončení. K zavírání slouží dva výrazně ploché půlobrtlíky zavírající pravé křídlo a jeden obrtlík ve střední partii okna, k otvírání pak dva jednoduché kroužky s výrazným štítkem s dekorem obdobným jako u rohovníků. Horní křídla jsou zasklena šestihrany do olova, plocha každého z nich je zpevněna dvojicí horizontálních ztužujících železných pásků na vnitřní a vždy jedním svislým páskem na vnější straně (obr. 12B). Spodní křídlo je zaskleno novodobě. Stávající povrchová úprava je provedena novodobým lazurním nátěrem. Do špalety byla vložena historická kovaná provlékaná mříž ze čtyř vertikálních a deseti horizontálních prutů.

» DVEŘE D12

Dveře jsou osazeny v patře kostela a spojují oratoř nad kaplí sv. Kříže s chodbou a schodištěm do areálu kláštera. Mají dřevěnou dubovou zárubeň, která je směrem do oratoře zvýrazněna profilací (obr. 13A), z této strany také předstupuje před prvek poměrně vysoký dřevěný vyrovnávací

Obr. 13. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Dveře D12. **A** – celkový pohled z oratoře; **B** – celkový pohled z chodby (foto P. Havlík, 2017).

stupeň. Světlá výška otvoru je 185 cm, šířka 78 cm, jednokřídlé dveře se otevírají směrem do chodby (obr. 13B). Mají rámovou konstrukci. Ze strany oratoře jsou dubové dveře děleny na dvě shodné kazety s olištováním s jednoduchou profilací. Tyto kazety jsou dále zvýrazněny uprostřed obdélnou vystupující kazetkou s vykrojenými rohy. I tyto jsou jednoduše profilované. Směrem do kaple jsou pouze dvě nezdobné kazety. Kování tohoto výplňového prvku tvoří ze strany kaple dva rozměrné cínované esovité rozvilinové závěsy na jednoduchých háčích, které jsou zvýrazněny rýhováním. Dále je zde poměrně mohutný krabicový zámek přitažený k rámu páskem, na obou koncích rozšířeným, s reliéfem oproti obdobným prvkům v přízemí kostela jednoduše zdobeným. Na druhé straně dveří je přítuha, klika se zdobenými štítky a novodobá FAB vložka. Povrchovou úpravou dveří bylo původně voskování, na dveřích je dnes však novodobý lazurní nátěr.

» DVEŘE D13

Dveře jsou osazeny v prvním patře a spojují oratoř nad kaplí sv. Kříže a sousedící kruchtu, na kterou vede pouze tento jeden vstup. Dubové dveře mají směrem na kruchtu dřevěné bohatě profilované obložení se zvýrazněným soklem (obr. 14A). Směrem k oratoři je rám dveří jednoduchý bez obložení (obr. 14B). Světlá výška otvoru je 184 cm, šířka 80 cm, jednokřídlé dveře se otevírají na kruchtu. Dubové dveře mají rámovou konstrukci, obě dvě strany jsou shodně členěny na dvě totožné kazety. Okraje kazet na straně kruchty jsou jednoduše profilované. Kování dveří je ze strany kruchty tvořeno dvěma dosti rozměrnými cínovanými esovitými rozvilinovými závěsy na jednoduchých háčích a jednoduchým krabicovým zámkem bez dekoru s malou, na obou koncích spirálově zakončenou klikou, opatřenou zdobeným rýhováním. Na druhé straně dveří je prohnutá zdobená přítuha a malý zdobený štítek zámku. Povrchovou úpravou dveří bylo původně voskování, na dveřích je dnes novodobý lazurní nátěr.

Obr. 14. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Dveře D13. **A** – pohled z kruchty; **B** – pohled z oratoře (foto P. Havlík, 2017).

Obr. 15. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Okno O14. **A** – pohled z lodi kostela; **B** – pohled z oratoře; **C** – detail horního rohovníkového závěsu; **D** – detail kroužku se štítkem; **E** – horní zarážka (foto P. Havlík, 2017).

» OKNO O14

Tato okenní výplň (obr. 15A, B) se nachází v patře v tzv. Rudolfově galerii, která je součástí jižní stěny kaple sv. Kříže. Oratoř, která vystupuje ze stěny kaple v podobě tříbokého arkýře, podpírají dvě stáčené a profilované konzolky nad ostěním spodních dveří, mezi nimi je na podhledu arkýře mušle pravidelného tvaru. Plocha arkýře směrem do kaple je tvořena zděným parapetem, dřevěnými okenními výplněmi v rámu a dřevěným kazetovým nástavcem. Tři parapetní pole dělí ploché lizény, vpadliny jsou zvýrazněny štukovým ornamentem s rozvilinami a střapci, ve střední části je navíc reliéf hlavy okřídleného andílka. Pod parapetem se nachází jednoduše profilovaná štuková patní římsa. Zděná část arkýře je oddělena dřevěnou profilovanou parapetní římsou. Další horizontální dělení probíhá v podobě nadokenní jednoduše profilované římsy. Tyto dvě vymezují samotnou dřevěnou okenní výplň, která je popsána níže. Dřevěný nástavec členěný na tři části jako arkýř ukončuje bohatě profilovaná římsa ve střední části se segmentovým průběhem, po stranách konkávně prohnutá. Jednotlivá pole jsou zvýrazněna vystouplými kazetami, které v horní části kopírují tvar římsy.

Okenní dubová výplň kopíruje v půdorysu tříboké členění arkýře, a lze ji tak rozdělit na tři samostatné části osazené v rámu, který dále tvoří dva vertikální prvky bez profilace. Celkový rozměr okna včetně rámu je 243 × 90 cm. Nad rámem vystupuje ze strany oratoře vodorovný dřevěný překlad, na kterém je z vnější strany osazena profilovaná římsa. Postranní křídla okna se otevírají do stran ke stěně. Střední křídlo je výsuvné a rám tohoto okna má tak drážku ve tvaru ležatého písmene T, ve které se svisle posuvné okno pohybuje. Ve vysunuté poloze je střední křídlo ukryto uvnitř dřevěného nástavce nad oknem. Křídla po stranách arkýře jsou dále členěna dvěma horizontálními a jedním vertikálním železným páskem na šest okenních tabulek. Zasklení je osazeno do drážky. Ztužující železné nosníčky umístěné v ose horizontálních olověných pásků jsou kotveny hřeby k vlysu křídla. Střední výsuvné křídlo je novodobě zaskleno jednou velkou plochou skla do tmelu, jsou zde však ponechány dva horizontální železné nosníčky, a to včetně kotvení hřeby k vlysu křídla. Postranní křídla jsou ztužena rohovníky a rohovníkovými závěsy (obr. 15C) zakončenými stylizovanými palmetkami. K jejich otvírání slouží kroužek se štítkem (obr. 15D), který je po krajích zakončen totožným dekorem. Tato křídla jsou zavírána plochým půlobtíkem. Střední křídlo se vysouvá pomocí jednoduché úchopky umístěné na spodním vlysu křídla. K zajištění křídla v otevřené poloze sloužily dvě vertikální ploché kovové zarážky upevněné na překladu, v horní části zakončené trojlístem (obr. 15E), ve spodní zúžené a stočené. Kování je pocínováno. Okenní výplň včetně dalších prvků oratoře je opatřena lazurním nátěrem. Pod výplní se směrem do oratoře uplatňují čtyři dubové nevýrazně profilované kazety, střední část je členěna na kazety dvě. Před kazety je osazeno klekátko skládající se ze tří samostatných částí spočívajících na profilovaných dřevěných nohách.

Obr. 16. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Celkový pohled na okno O15 z oratoře nad kaplí sv. Kříže (foto P. Havlík, 2017).

» OKNO O15

Jedná se o dvoukřídlé dubové okno (obr. 16) osazené v patře do severní zdi kaple sv. Kříže, které sloužilo jako vizuální propojení oratoře a kaple. Vzhledem k tomu, že prvek není z tohoto prostoru přístupný, je jeho popis uveden pouze schematicky, a to ze strany kaple. Okno je zaskleno šestihrany do olova, sklo nese stopy po vyfouknutí.

» OKNO O16

Dubové okno oratoře nacházející se v úrovni prvního patra ve východní stěně hlavní lodi bylo podrobně popsáno ve Staleté Praze z předložského roku (BARTOŠ/KOBEROVÁ 2016, 127), a to včetně podrobné fotodokumentace a detailních výkresů. Unikátnost tohoto prvku spočívá především v mechanismu vysouvání okenních křídel, okno lze včetně rámu vysadit a otvor ponechat pouze s kamenným ostěním bez výplně.

» OKNO O17

Prvek je zcela shodně řešený s prvkem O16 (obr. 17) včetně kování.

Obr. 17. Praha 1-Hradčany, kostel Panny Marie Andělské. Celkový pohled na okna O16 a O17 z lodi kostela (foto P. Havlík, 2017).

Souhrn

Okna a dveře mívají jakožto subtilní výplňové prvky zpravidla kratší život než jiné, mohutnější části staveb. Zvláště okna bývala a dosud jsou často vyměňována nejen kvůli dožití prvku, ale také kvůli modernizaci umožňující dosáhnout lepších stavebně fyzikálních parametrů. Okna a dveře patří k základním prvkům slohového výrazu architektury a k opomíjeným součástem památkového fondu, jehož originální historické prvky velmi rychle mizí (SCHUBERT 2005, 21). Z hlediska výskytu historických okenních a dveřních výplní dostáváme ucelenější informaci od 17. století. Prvky nacházející se v kostele Panny Marie Andělské zčásti pocházejí právě z tohoto raného období a poskytují nám velmi cenné a nenahraditelné informace. Velkou roli při volbě podoby a uspořádání okenních výplní také hrály postupně narůstající rozměry jednotlivých skleněných tabulek (ŠEVČÍKOVÁ 1990, 29; SCHUBERT 2004, 18) a jejich cenová dostupnost. Většina sledovaných oken má zasklení v podobě obdélníkových či čtvercových tabulek, v několika případech v kombinaci se šestiúhelníky (O11, O16, O17). Tato dochovaná podoba zasklení pochází převážně z oprav 18. století, v některých případech snad již z 2. poloviny 17. století. Pro dobu prvotní stavby kláštera kolem roku 1600 bychom očekávali zasklení kruhovými tabulkami, které se však na sledovaných oknech nedochovalo (cf. ŠKABRADA 2003, 339–340). Do dnešních dnů se z předbarokních období zachovalo v rámci Čech jen velmi málo autentických okenních výplní, i ojediněle dochovaná barokní okna jsou velice vzácná a zasluhují bezvýhradnou ochranu.

Výraz uvedených výplní byl ovlivňován do značné míry rozvojem technologických postupů souvisejících především s kovářskými a zámečnickými pracemi. Provedené kování v případě těchto oken a dveří sloužilo nejen k praktickému účelu, nýbrž se jedná i o velice zdobnou součást, která tyto prvky řadí k výjimečným originálům. Kování je zhotovováno v této době kovářsky, později je vyráběno pomocnou raznicí do formy, povrchově je často dále zušlechťováno, v tomto případě cínováním. Kování svým dekorativním výrazem a ornamentikou slohového charakteru zásadně doplňuje celkový výraz jednotlivých prvků. V tomto případě můžeme shrnout, že u dveřních výplní převažuje esovitý rozvilinový závěs s rýhováním, případně bez něj, který je pocínovaný. Je zřejmé, že kování na dveřích osazených v dodatečně vystavěné kapli sv. Kříže a prvky v patře napodobují závěsy starší.

Unikáty v celém souboru jsou dveře D3, D4 a D5. To souvisí zřejmě s tím, že kaple Panny Marie byla vybudována s odstupem, stejně jako samotná chodba a kazatelna. U dveří D3 si můžeme všimnout poněkud archaického závěsu v podobě rozměrné lopatky, která není výrazněji stylizována, a obecně lze říci, že se jedná o mohutný hrubě opracovaný závěs, který v souvislosti s krabicovým zámkem, jeho štítkem i přítluhou se štítkem působí poněkud archaicky, cizorodě. V případě dalšího kování na tomto prvku se jedná o jemný dekor s drobnou vegetabilní symbolikou. Pozoruhodným prvkem jsou i dveře označené jako D4, vedoucí na kazatelnu. Jedná se o atypický prvek, kde i jeho kování v podobě rozvilinových závěsů je jiné velikostně, ale zachovává si svůj typický vzhled. Jedná se o jednoduchou svlakovou konstrukci, která je zajímavá především svou funkcí. Dveře D5 jsou také svlakové konstrukce a jsou zde osazeny rozměrné podlouhlé závěsy. Velmi zdobný je v tomto případě krabicový zámek spolu se štítkem a přítluhou s dalším štítkem – jedná se o drobný dekor, který kromě tradičního vegetabilního motivu obsahuje i motiv geometrický. Největší zajímavostí tohoto prvku je však nápis, jenž nás informuje nejen o stáří samotných dveří, které jsou z roku 1600, ale i o jejich renovaci při opravě kostela v roce 1710 a následně v roce 1940. Už samotné umístění nápisu ve spodní části dveřního křídla je poměrně nezvyklé a ukazuje na to, že nápis byl vytvořen spíše až při renovaci dveří v roce 1710, kdy došlo k jejich přemístění. Vytvoření prvních dvou řádků nápisu právě v této době dokládá i obsah sdělení („in choro 1600“ by bylo jen těžko vyryto na dveře v době, kdy se ještě nacházely v chóru). Třetí řádek byl doplněn při další opravě dveří, nejspíše v roce 1940.

Za pozornost stojí také okenní výplně. Z hlediska členění je pro barokní okenní výplně charakteristický okenní rám s křížem, symetricky anebo ve výšce dvou třetin otvoru. Další členění je pak většinou vytvořené dřevěnými příčlemi okenních křídel a železnými pásky, které spojují skleněné části. Dále samostatný dřevěný rám dostává profilaci – zpočátku dominantní probíhající obloun v křížení rámu, doplněný v některých případech jehlanem či další složitější profilací. V případech, kdy okno nemá pevný celý kříž, ale jen vodorovný poutec, případně i sloupek nad poutcem (ale nikoliv pod ním), přebírá profilaci oblounu klapačka okenních křídel, která je při letmém pohledu na zavřené okno s pevným sloupkem zaměnitelná (viz např. ŠKABRADA 2003, 342–343). V případě výplní kostela Panny Marie Andělské je specifickým prvkem okno označené O1, zprostředkující vizuální kontakt sakristie a presbytáře, které má shodně řešený protějšek i na opačné straně v podobě okna O10. Tento prvek se odlišuje i použitým kováním a jedná se zřejmě o jednu z nejstarších výplní. Výrazná jsou i okna oratoří. Jejich křídla v patře nad lodí je možné nejen vysunout a zajistit zvláštním mechanismem, ale lze je i vysadit včetně rámu. Zcela specifická je okenní výplň oratoře nad kaplí sv. Kříže, která kopíruje tvar trojbokého arkýře vymezujícího tento prostor. Rohovníky postranních oken jsou zvýrazněny charakteristickou stylizovanou palmetkou a střední část lze také vysouvat, v tomto případě však zcela odlišným způsobem. Tuto výplň navíc můžeme spolehlivě datovat do roku 1720 (viz kapitolu o historii kostela). Samotný arkýř je zvýrazněn v případě zděného parapetu jemnou štukaturou a zcela charakteristickým nástavcem. Ke stejnému období lze zařadit i okno O11, jehož zakončení rohovníků v podobě palmetky je totožné s oknem oratoře.

Všechny předmětné prvky jsou atypické, unikátní a jsou upraveny pro potřeby konkrétního místa osazení. Jedná se o jeden z nejstarších kompletně dochovaných souborů barokních okenních a dveřních výplní, a to nejen na území Prahy.

LITERATURA

- BARTOŠ/KOBEROVÁ 2016 — Ladislav BARTOŠ / Veronika KOBEROVÁ: Dokumentace oken oratoří tří pražských klášterních kostelů – Die Dokumentierung der Oratorienfenster der drei Prager Ordenskirchen. *Staletá Praha* 32, 2016/1, 113–134.
- BARTOŠOVÁ/HAVLÍKOVÁ 2014 — Veronika BARTOŠOVÁ / Dorota HAVLÍKOVÁ: Příklady dokumentace dřevěných historických mřížových dveří v interiérech domů – Beispiele der Dokumentierung der hölzernen Gittertüren in den Innenräumen. *Staletá Praha* 30, 2014/1, 136–144.
- BARTOŠOVÁ/HAVLÍKOVÁ/CHALOUPKA 2012 — Veronika BARTOŠOVÁ / Dorota HAVLÍKOVÁ / Jakub CHALOUPKA: Příklad dokumentace barokní okenní výplně Velkopřevorského paláce čp. 485 na Malé Straně v Praze – Beispiel der Dokumentierung einer Barockzeitigen Fensterausfüllung im Palast des Grosspriors Nr. 485 in Prag-Kleinseite. *Staletá Praha* 28, 2012/1, 135–141.
- HAVLÍKOVÁ/BARTOŠOVÁ 2013 — Dorota HAVLÍKOVÁ / Veronika BARTOŠOVÁ: Historické okenní výplně barokních vikýřů Velkopřevorského paláce čp. 485 na Malé Straně v Praze – Historische Fensterausfüllungen der Barock-Dachgauben vom Palast des Grosspriors Nr. 485 in der Kleinseite in Prag. *Staletá Praha* 29, 2013/1, 83–90.
- KAŠIČKA ET AL. 1975 — František KAŠIČKA ET AL.: Stavebně historický průzkum Prahy : Hradčany : Kostel P. Marie Andělské. Praha 1975, strojopis (= pasportizace SÚRPMO). Uloženo: NPÚ ÚOP v Praze, dokumentační fondy.
- KOBEROVÁ/BARTOŠ 2015 — Veronika KOBEROVÁ / Ladislav BARTOŠ: Okna sakristií kostelů sv. Havla a Panny Marie Andělské v Praze – Die Sakristeifenster der Kirchen St. Gallus und Maria Himmelfahrt in Prag. *Staletá Praha* 31, 2015/1, 128–140.
- ŠEVČIKOVÁ 1990 — Zuzana ŠEVČIKOVÁ: Okno : remeslo, technika, umenie. Bratislava 1990.
- SCHUBERT 2004 — Alfréd SCHUBERT: statě C a D. In: Péče o výplně historických okenních a dveřních otvorů. (= Odborné a metodické publikace Národního památkového ústavu, sv. 29), Praha 2004, 17–31.
- SCHUBERT 2005 — Alfréd SCHUBERT: K péči o památkově hodnotné výplně okenních a dveřních otvorů. In: Sborník příspěvků k 5. ročníku konference Obnova památek 2005 – okna a dveře, konané 22. 3. 2005 v Praze. Praha 2005, 21–31.
- SCHUBERT 2014 — Alfréd SCHUBERT: Průzkum, dokumentace a inventarizace výplní okenních a dveřních otvorů. (= Odborné a metodické publikace Národního památkového ústavu, sv. 48), Praha 2014.
- ŠKABRADA 2003 — Jiří ŠKABRADA: Konstrukce historických staveb. Praha 2003.
- ŠKABRADA 2004 — Jiří ŠKABRADA: Přehled vývoje konstrukčního utváření výplní otvorů v historických stavbách. In: Okna a dveře. (= Svorník, sv. 2), M. Ebel / M. Hauserová / D. Houšková (eds), Praha 2004, 5–8.
- VLČEK 1999 — Pavel VLČEK ET AL.: Umělecké památky Prahy : Hradčany. Praha 1999.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE AUSFÜLLUNGEN DER FENSTER- UND TÜRÖFFNUNGEN DER KAPUZINERKIRCHE UNSER LIEBEN FRAUEN ZU DEN ENGELN IN HRADSCHIN

Die Fenster und Türen als subtilere Bauelemente haben gewöhnlich eine kürzere Lebensdauer als andere, massivere Bauteile. Besonders die Fenster wurden und bis heute werden oft nicht nur infolge ihres Ablebens oder ihrer Abnutzung, sondern auch wegen der Modernisierung zum Erreichen besserer bauphysikalischer Parameter ausgewechselt. Die technologische Entwicklung, besonders die des Gläserhandwerks, ermöglichte eine sukzessive Erweiterung der verglasten Flächen, wobei die kleinen Butzen sich zunächst mit kleinen, später mit größeren Scheiben ersetzen ließen, die schon ununterbrochene verglaste Flächen bilden konnten. Aus diesem Grund sind nur sehr seltene authentische Fensterausfüllungen aus den Vorbarockperioden erhalten, vereinzelt erhaltene Barockfenster sind sehr rar und verdienen vorbehaltlose Pflege. Die Pflege von den Barockfenstern und -türen und ihr Schutz fordern a. A. ihre sorgfältige Untersuchung und Dokumentierung.

Die Frauenkirche zu den Engeln wurde in den Jahren 1600–1602 erbaut, es handelt sich um die älteste Kapuzinerkirche in Böhmen. Schon aus dieser Vorbarockzeit sind einige Ausfüllungselemente erhalten, was auch die Inschrift an der vom Chor stammenden Tür belegt, die 1710 zwischen den Beichtgang und die Marienkapelle übertragen wurde. Die Kirche und das Kloster wurden in der zweiten Hälfte des 17. und in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts mehrmals adaptiert und umgestaltet. Auch die Kriegseignisse der Jahre 1741–1742 und 1757 wichen nicht dem Kloster. In beiden Fällen war die Kirche durch Geschützfeuer getroffen worden, die Schäden mussten sofort beseitigt werden. Die erhaltenen Ausfüllungsglieder stammen somit aus dem 17. und 18. Jahrhundert, später hat man das Kloster und die Kirche eher nur instandgehalten, renoviert und teilweise adaptiert.

Abb. 1. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Grundrisssschema mit Auszeichnung der dokumentierten Ausfüllungen. **A** – Erdgeschoss; **B** – Obergeschoss (frei aus KAŠIČKA ET AL. 1975, Planbeilage, übernommen; Überzeichnung V. Koberová, 2017).

Abb. 2. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O1. **A** – Gesamtansicht des Fensters aus der Sakristei zu; **B** – Abbildung der Passauer Maria unter dem gewölbten Sturz; **C** – Detail der oberen Winkelleisen; **D** – Gesamtansicht des Fensters aus dem Kirchenschiff zu (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 3. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D2. **A** – Gesamtansicht der Tür aus der Sakristei zu (Foto P. Havlík, 2017); **B** – Gesamtansicht der Tür D2 aus dem abgetrennten Chorraum zu (Foto R. Gája, 2017); **C** – Zeichnung des Rankenwerk-Türbands, Maßstab der Originalzeichnung 1:1 (Zeichnung V. Koberová, 2017); **D** – Detail des Rankenwerk-Türbands; **E** – Detail des Kastenschlosses (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 4. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D3. **A** – Gesamtansicht der Tür aus dem Beichtgang zu; **B, C** – Detail vom schaufelförmigen (kleeblattförmigen) Türband (Foto P. Havlík, 2017; Zeichnung V. Koberová, 2017).

Abb. 5. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D4. **A** – Gesamtansicht der Tür aus dem Beichtgang zu (Foto P. Havlík, 2017); **B** – Zeichnung des Türschilds; **C** – Zeichnung des Rankenwerk-Türbands, Maßstab der Originalzeichnungen 1:1 (Zeichnung V. Koberová, 2017).

Abb. 6. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D5. **A** – Gesamtansicht der Tür aus der Marienkapelle zu; **B** – Gesamtansicht der Tür aus dem Beichtgang zu; **C** – Detail des oberen Türbands; **D** – Zeichnung des oberen Türbands; **E** – Detail des Kastenschlosses; **F** – Detail der Inschrift am Unterteil der Tür (Foto P. Havlík, 2017; Zeichnung V. Koberová, 2017).

Abb. 7. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O6. **A** – Gesamtansicht aus dem Beichtgang zu; **B** – Gesamtansicht aus der Marienkapelle zu; **C** – Detail der unteren Winkelleisen (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 8. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D7. **A** – Gesamtansicht der Tür aus dem Treppenhaus zu; **B** – Detail der Türklinke und -griffs mit Schildern (Foto V. Koberová, 2017).

Abb. 9. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D8. **A** – Gesamtansicht der Tür aus der Hl.-Kreuzkapelle zu (Foto P. Havlík, 2017); **B** – Detail des Rankenwerk-Türbands (Foto V. Koberová, 2017); **C** – Zeichnung des Türbands, Maßstab der Originalzeichnung 1:1 (Zeichnung V. Koberová, 2017).

Abb. 10. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O9, Gesamtansicht aus dem Kirchenschiff zu (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 11. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O10, Gesamtansicht aus dem Presbyterium zu (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 12. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O11. **A** – Gesamtansicht aus dem Treppenhaus zu; **B** – Detail des Oberteils des Fensters (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 13. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D12. **A** – Gesamtansicht aus dem Oratorium zu; **B** – Gesamtansicht aus dem Flur zu (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 14. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Tür D13. **A** – Ansicht aus der Orgelempore zu; **B** – Ansicht aus dem Oratorium zu (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 15. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O14. **A** – Ansicht aus dem Kirchenschiff zu; **B** – Ansicht aus dem Oratorium zu; **C** – Detail des oberen Winkelleisenbands; **D** – Detail des Rings mit Schild; **E** – oberer Anschlag (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 16. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln, Fenster O15, Gesamtansicht aus dem Oratorium über der Hl.-Kreuzkapelle zu (Foto P. Havlík, 2017).

Abb. 17. Prag 1-Hradschin, Kirche Unser lieben Frauen zu den Engeln. Fenster O16, O17, Gesamtansicht aus dem Kirchenschiff zu (Foto P. Havlík, 2017).

Übersetzung von Jindřich Noll

Tato práce vznikla v rámci plnění výzkumného cíle NPÚ Výzkum nemovitých památek v ČR. Aplikace nových metodik průzkumu a dokumentace – ohrožené druhy památek a jejich vybrané exempláře, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury ČR na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace.

Mgr. Veronika KOBEROVÁ
historička umění
NPÚ ÚOP v Praze
veronika.koberova@gmail.com

Ing. arch. Ladislav BARTOŠ
historik architektury
NPÚ ÚOP v Praze
bartos.ladislav@npu.cz